

Eugene Delacroix'in "Botzaris Suprises the Turkish Camp and Falls Fatally Wounded" Adlı Resmi Üzerine Birkaç Söz

1789 Fransız İhtilali ile başlayan Avrupa'daki ulusçuluk hareketleri, doğal olarak Osmanlı İmparatorluğu'nu da etkileyecektir. Ancak bu etkilenmenin arkasında büyük devletlerin çıkarlarının olduğu unutulmamalıdır: Rusya'nın sisak denizlere inme özlemi, İngiltere'nin petrol yataklarına ulaşma hırısı, Fransa'nın Yunanistan hamiliği, Osmanlı egemenliği altındaki ulusları sürekli kışkırtıyor ve destekliyordu. Böylece özgürlük duyguları, kilisenin dinsel bağnazlığı, kimi romantik yazarların militarizmi yücelten ateşli yazıları, Osmanlı'yı Avrupa'dan atma tutkusuna dönüşüyor; Osmanlı topraklarında dört yüz yıldır bir arada kardeşçe yaşayan halkları kan, ateş ve gözyaşları içinde kaosa sürüklüyordu. Osmanlı ordularının kıyıma dönüşen kanlı başkaldırılarına, özellikle "Mora İsyanı'na" müdahalesi, Avrupalı romantik yazarların ve ressamın tepkisel tavır almalarına ve olayları eserlerine konu almalarına neden olmuştur.

Fransız ressamı ve romantik resmin en önemli temsilcisi olan Eugène Delacroix (1789-1863) da bunlardan birisidir. 1825'de İngiltere'ye, 1932'de Cezayir ve Fas'a yaptığı gezilerden başka, hemen hemen hiç Paris'ten çıkmamıştır. Konularını Yunanlılar ve Romalılardan almış, genellikle kahramanlık ve özgürlük içeren resimler yapmıştır. Yunan ve Roma uygarlığının hayranıdır. Yunanlıları antik sanat ve antik uygarlığın yaratıcısı olarak görmektedir. Oysa bu uygarlığın yaratılmasında Mezopotamya'dan Mısır'a; oradan Anadolu'ya, Ege adalarına ve Akdeniz kıyılarına kadar uzanan ve yayılan geniş coğrafyada yaşayan halkların katkısı vardır.

Eugène Delacroix, 1821'de başlayan, 1830'a kadar süren kanlı ayaklanmaları, Mora İsyanı'nı konu almış, Osmanlı'yı suçlayan, barbar gösteren resimler yapmıştır. Yanlış bilgilenme kilisenin kışkırtmaları ve özellikle Lord Byron gibi romantik şairlerin militarizmi yücelten şiirlerinin etkisi altında, Yunanlıların yüzyıllardır birlikte yaşadığı Müslüman Türk halkına yaptıkları zulmü, kıyımları ve savaşın çirkin yüzünü hiç görmemiş, sadece bir kahramanlık ve özgürlük olayı gibi algılamaya yanılışına düşmüştür. Yaşanan tüm acıların sorumluluğunu tek

tarafa yüklemek için Osmanlı bayrağını, silahlarını ve üniformalarını, barbarlığın vahşetin bir simgesi gibi kullanırken, karşı tarafı savunmasız, silahsız ve masum gösterebilmek için kadınları ve çocukları resimlerinde simge olarak ele almıştır.

Ancak, Eugène Delacroix'in "Botzaris surprises the Turkish camp and falls fatally wounded" (1) adlı, 1923'de olduğu ileri sürülen, bir Yunan birliğinin Türk kampına baskını konu alan resmi ötekilerden farklıdır. Zaman içinde, sanatçı duyarlılığı ve sezgisinin etkisiyle olaylara bakışı değişmiş, savaşın tek boyutlu ve tek taraflı olmadığını anlamış gibidir. Bu bakış açısı, ressamın üslubuna da yansımış; romantik resmin ortak özelliği olan, rengi öncel model yoluyla nesnelere biçimlerken, bu resminde empresyonizme yakın bir çalışma yaptığı görülmektedir: Anafor gibi dönen canlı renk kütleleri, geniş ve hızlı fırça darbeleriyle oluşan güçlü devinimler, savaşın hızını, sıcaklığını ve acımasızlığını simgelemektedir. Nesnelere ışık ve renk altında erimştir. Savaşın tarafları belirsizdir. Üniformalar, silahlar ve özellikle çadırın üzerinde dalgalanan bayrağın kime ait olduğu belli değildir. Ön planda, sağda solda şiddetli sahneler yer almakta, birbiri içine girmiş figürler, sonu belirsiz bir mücadele içindedir. Şanslar her an değişebilir. Yaşam ve ölüm kör yumağı gibidir. Ve zaman denilen kısacık an, sürprizlerle doludur. Tablonun ortasında beyazlara bürünmüş figürün kolları, gökyüzüne uzanmış bir çığlık gibidir. Oysa yukarıda gökyüzü sakin, duyarsız insanlığın kendi eliyle yarattığı bu evrensel dramı izlemektedir.

Prof. Dr. Fikri CANTÜRK
Ressam, Ankara

JAMA'ya ithaf olunur.